

Шляхи підвищення ефективності антикорупційних заходів

Трофименко Роман Володимирович – старший консультант управління Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України

Шептуховський Станіслав Євгенович – консультант-аналітик відділу управління Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України

У статті обґрунтовуються пропозиції щодо удосконалення правового забезпечення антикорупційної діяльності державної влади, результатом якого має стати зменшення рівня латентності корупційних проявів у публічній і приватній сферах суспільних відносин.

Ключові слова: протидія корупції, неправомірна вигода, правила етичної поведінки, перевірка дотримання зобов'язань щодо поведінки в умовах корупційного ризику.

Постановка проблеми. У 2011 році набуло чинності нове антикорупційне законодавство [1], у нормах якого були імплементовані прогресивні положення міжнародних актів у зазначеній сфері, зокрема Конвенції ООН проти корупції [2] та Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [3]. Суб'єктами законодавчої ініціативи проводиться подальша робота щодо його удосконалення, у відповідних змінах

враховуються висновки вітчизняних фахівців щодо реального стану корупції в державі та рекомендації експертів, зокрема міжнародних організацій (GRECO, OECD). У 2012 році прийнято та розпочато застосування Кримінального процесуального кодексу України [4], здійснено інші заходи щодо поліпшення нормативно-правового забезпечення протидії корупції [5–7].

У цілому, в результаті послідовної розбудови системи антикорупційного законодавства, в Україні створено необхідне підґрунтя для захисту державного управління від руйнівного впливу корупційних проявів, формування нетерпимості до них у суспільстві. Вдосконалено понятійний апарат у даному сегменті законодавства. Правоохоронні органи одержали не тільки завдання по викриттю та припиненню корупції, але й розвинену систему правових засобів його виконання.

В той же час, архітектура антикорупційного законодавства включає окремі елементи, які в процесі його розвитку втратили своє позитивне значення і відіграють роль чинника, котрий стримує ініціативу правоохоронних органів. Крім того, правові інструменти, які застосовуються під час запобігання і протидії корупції в їх сучасному стані не забезпечують повної реалізації антикорупційних ініціатив, не здатні істотно зменшити латентність протиправних проявів у публічній і приватній сферах суспільних відносин.

Мета статті. Одним із напрямів розвитку антикорупційного законодавства є удосконалення норм, які надають органам і посадовим особам, уповноваженим на здійснення заходів із запобігання та протидії корупції, можливість упереджувати, виявляти та припиняти корупційні прояви, зокрема пов'язані із одержанням неправомірної вигоди. Вивчення питання щодо меж правомірності під час здійснення таких заходів потребує комплексної оцінки з позицій кримінального та адміністративного права.

Аналіз публікацій. Серед вітчизняних учених, сфера наукових інтересів яких зосереджена на удосконаленні системи антикорупційного законодавства, слід виділити О. Ф. Бантішева, С. В. Дрьомова, М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Окремі аспекти порушеної проблематики вивчали також О. І. Альошина, Д. І. Крупко. Такі іноземні дослідники, як Н. А. Єгорова, О. А. Мансуров, М. В. Овчинников, Т. В. Трубінова зробили вагомий внесок у дослідження питань, пов'язаних із здійсненням правоохоронними органами заходів щодо протидії корупції.

Виклад основного матеріалу. Явищем, яке найбільш повно відображає зміст корупції,

є одержання неправомірної вигоди та комерційний підкуп, більш звичним найменуванням яких є категорія “хабарництво”. Хабарництво є протиправним договором, відповідно до якого здійснюється обмін предмета хабара на службове діяння [8]. У науково-популярних джерелах зазначається, що хабарництво являє собою лише реалізацію ринкових принципів у діяльності державних і муніципальних структур. Існує і підхід щодо суспільної прийнятності корупції в умовах ринкової економіки. При цьому справедливим видається твердження, що основну вигоду від операції, як правило, отримує хабародавець (крім випадків, коли давання хабара є наслідком здириства) [9].

Взаємна зацікавленість обох сторін протиправної угоди в її втісненні обумовлює латентний характер хабарництва [10, с. 5, 223]. Методи, апробовані в інших напрямках протидії латентним злочинам – боротьбі з торгівлею людьми, незаконним обігом зброї, наркотичних засобів, створенням злочинних спільнот – не знаходять свого місця під час виконання заходів загальної та спеціальної превенції корупційних правопорушень. Основою перелічених методів є так звана “уявна співучасть” [11], при якій дійсним мотивом одного з учасника протиправних дій є не досягнення злочинного результату, а, навпаки, сприяння у документуванні та притягненні до кримінальної відповідальності осіб, які вчиняють злочин.

Застосування уявної співучасті для викриття корупційних проявів унеможливується прямою заборонаю, обумовленою особливостями конструкції юридичного складу злочину, передбаченого статтею 370 КК України (Провокація підкупу).

Водночас, від спонукання до вчинення протиправних дій слід відрізнити заходи по контролю за дотриманням позитивної поведінки, зокрема визначеної Законом України “Про засади етичної поведінки”, тими суб’єктами, які ще не виявили умислу на порушення відповідних норм, або такий умисел узагалі не сформувався, але факт його виникнення під час здійснення прихованих від суб’єкта контрольних заходів впливає на рішення про придатність особи виконувати управлінські функції та свідчить про відсутність необхідного рівня психологічної стійкості та імовірність учинення злочину, наприклад, у разі надходження пропозиції неправомірної вигоди, підкупу тощо.

Розглядаючи питання щодо меж правомірності заходів з перевірки дотримання позитивної поведінки, слід урахувати схвальний висновок ООН про користь створення контрольованих ситуацій під час здійснення “перевірок доброчесності” [12]. Вивчаючи проблему корупції в цілому, сучасні документи ООН визнають, що всі її форми здійснюють серйозний негативний вплив на права людини [13]. Цьогорічна ж Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи “Корупція як загроза верховенству права” вказує на необхідність, у т.ч. для України, прове-

дення роботи в напрямі розробки нових робочих методів і підходів до ефективного вирішення питань корупції ([14], п. 13.2).

Якщо говорити про конституційне підґрунтя для запровадження контролю за дотримання позитивної поведінки саме для суб’єктів відповідальності за корупційні правопорушення, необхідно зауважити, що службова особа перебуває в умовах принципу “заборонено все, що прямо не передбачено в законі”. Так, відповідно до ст. 68 Конституції України, кожен зобов’язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Виходячи з цього, суспільна небезпечність злочинів у сфері службової діяльності зумовлена тим, що службові особи посягають саме на той об’єкт, який ці особи зобов’язані охороняти, – на правильну (нормальну) діяльність державного та громадського апарату, а також апарату управління підприємств, установ та організацій [8, с. 18].

В алегоричній формі така службова особа є вартовою, який має забезпечити пропуск лише в певному порядку. Продовжуючи думку, доцільно згадати статті 186–190 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, якими визначено обов’язковість перевірки вартового [15]. Проведення такої перевірки має певні обмеження (забороняється перевіряти несення служби чатовими прихованим наближенням до поста, спробами відібрати у чатового зброю та іншими діями, які можуть призвести до нещасних випадків). Пунктом 6.1. Інструкції з організації вартової служби у Збройних Силах України [16] також передбачено, що перевірка варт і контроль за організацією вартової служби здійснюється посадовими особами, яким вони підпорядковані.

Чи можна вважати протиправними безумовно провокаційні дії таких посадових осіб у разі направлення до такого вартового “порушників” охоронюваного простору чи осіб без перепусток з метою перевірки його здатності до виконання покладених функцій з не допуску сторонніх осіб та їх затримання? Хіба підбурює командування через такого “порушника” до відхилення вартовим від покладених на нього обов’язків?

Відповідь очевидна: на відміну від дійсного порушника, заходи з перевірки пильності вартового не мають на меті спотворити порядок несення служби, а спонукують вартового до вчинення ним у контрольованих його командуванням умовах правомірних дій з додержання статутів та інструкцій, якими врегульована вартова служба. Предметом перевірки є саме дотримання порядку цих дій, а метою – практичне удосконалення порядку несення служби, стимуляція

високої пильності незалежно від наявності реальних порушників.

Дійсне лише у свідомості суб'єкта, дії якого контролюються, порушення насправді таким не є, це лише штучна створена модель, яка повністю виключає негативні наслідки та контролюється начальниками вартового, наділеними необхідними повноваженнями.

Законом України “Про правила етичної поведінки” (далі – Закон № 4722-VI) встановлено декілька позитивних приписів щодо порядку дій певної категорії службових осіб у разі виникнення ситуації з їх втягнення до протиправних дій [17].

Так, стаття 16 Закону № 4722-VI встановлює чіткий алгоритм дій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або дарунка (пожертви): відмова від пропозиції; ідентифікація особи, яка її зробила; залучення свідків; письмове повідомлення керівника та спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції. Крім того, забороняється приймати неправомірну вигоду або дарунок (пожертву) для використання в подальшому як доказу.

Згідно зі статтею 14 Закону № 4722-VI, у разі отримання даних за виконання рішень чи доручень, які особа вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, вона повинна негайно в письмовій формі повідомити про це керівника органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, в якому вона працює.

Порушення вказаних вище вимог тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, кримінальну та матеріальну відповідальність (ст. 18 Закону № 4722-VI).

Однак порядок контролю за додержанням цих вимог не визначено. Зрозумілою є його необхідність, оскільки відсутність контролю із високою імовірністю призведе до недодержання широким колом адресатів норм про етичну поведінку.

Як свідчить практика, самі по собі заборони кримінально – та адміністративно-правового характеру виявляються недостатніми, переважно з відмічених вище причин (латентності хабарництва, не формують відчуття невідворотності покарання. Неодноразові спроби розірвати зв'язок надавача та одержувача неправомірної вигоди чи підкупу шляхом упровадження спеціальних норм про звільнення від відповідальності осіб, які після давання хабара повідомили про це відповідні державні органи, не забезпечили відчутного зменшення темпів поширення корупції.

Таким чином, на часі створення **механізму адміністративної перевірки додержання вимог щодо етичної поведінки**.

На сьогодні до переліку адміністративних та управлінських заходів, які з метою контролю приховано вживаються органами державної влади для забезпечення додержання встановленого

законодавством порядку, вже входять, у тому числі: закупівля для контрольної розрахункової операції в порядку “фактичної перевірки”, що проводиться податковими органами без попередження платника податків (див. [18], до набрання чинності Податковим кодексом України мала назву “контрольна закупівля” [19]) та “негласна контрольна закупівля товару (замовлення, одержання послуги)” в межах контрольної перевірки, на здійснення якої уповноважені органи Держспоживінспекції України [20].

Категорія “перевірка” в законодавстві має низку значень [21]. Їх діапазон у межах від технічного до управлінського контекстів має певні загальні місця: захід пов'язується із контролем організації чи системи, він здійснюється за певною заздалегідь визначеною нормативними актами процедурою, його метою є об'єктивне встановлення дійсного стану додержання встановлених вимог (відповідності таким вимогам). Найбільш лаконічним і точним видається визначення перевірки як “підтвердження наданням об'єктивних доказів, що встановлені вимоги виконано” [22].

В контексті Закону № 4722-VI об'єктивними доказами виконання його вимог є письмові повідомлення щодо одержання незаконної вказівки чи пропозиції неправомірної вигоди.

У звичайних (а не штучно створених з метою контролю) умовах надходження такого повідомлення вимагає від його адресата заходів з припинення правопорушення. Налагодження ж системи цих повідомлень є запорукою запобігання корупції.

В свою чергу, штучне створення обставин, в яких особа, дії якої контролюються, може вчинити протиправне діяння, на перший погляд видається таким, що порушує приписи статті 370 КК України, або є схожим на підбурювання до інших протиправних дій, обумовлених змістом незаконних рішень, доручень чи звернень. В обох наведених випадках проведення перевірки ускладнено тим, що дії (особи, яка видає незаконні вказівки чи пропонує неправомірну вигоду) ззовні містять ознаки злочину як самі по собі, так і підбурюють до такого контролюваної особи. Таким чином, перевірка поведінки особи в умовах, наближених до реальності може призвести до заподіяння шкоди відповідним правоохоронюваним інтересам. Однак провести таку перевірку в інший, очевидний для її об'єкта спосіб, означає втратити її сенс.

Разом з цим, при запровадженні даного виду перевірки, як і у випадку з “несправжнім” порушником об'єктового режиму, організатор перевірки не має умислу на досягнення протиправного результату. Навпаки, його ціллю є дослідження порядку дій особи в умовах, наближених до ситуації, яка може реально виникнути, закріплення в контрольованого суб'єкта та інших осіб навичок виконання вимог закону. На відміну від співучасника злочину, чи особи, яка провокує підкуп, особа, яка здійснює перевірку не має специфічної мети на порушення порядку управління.

Тому, в наведених умовах доречно говорити про вчинення діяння (з проведення перевірки) в умовах обставин, які виключають злочинність діяння, передбачених ст. 42 КК України.

Так, відповідно до правил, визначених вказаною статтею, діяння, яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, не є злочином, якщо воно було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети. Видається, що забезпечення додержання в системі державного управління та місцевого самоврядування встановлених законодавчим актом правил, не виконання яких призводить до обмеження та порушення корупційними діями прав і свобод людини, є **значною метою**.

При цьому, умовою застосування даної норми є вжиття заходів, достатніх для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам. Такі заходи, на нашу думку, мають передбачати:

а) видання рішення на перевірку, в якому наперед обумовлюється недійсність “протиправних” дій, наказів, вказівок, які ініціюються з метою перевірки;

б) визначення конкретних осіб, які залучатимуться до перевірки (працівники спеціально уповноважених суб’єктів у сфері протидії корупції, уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції, керівники осіб, які перевіряються, представники громадськості тощо). Забезпечення заходів конспірації заходу;

в) відсутність самостійної мети щодо викриття контрольованої особи для притягнення до кримінальної відповідальності;

г) заборону використовувати як докази злочинної поведінки результати перевірки (що виключить можливість застосування до осіб, які беруть участь у перевірці, норми закону про провокацію підкупу) із одночасною вимогою щодо використання відповідних матеріалів про порушення особою норм Закону № 4722-VI, як підстав для її притягнення до адміністративної відповідальності;

д) порядок фінансування заходів антикорупційної перевірки;

е) порядок поводження із письмовим повідомленням, яке подається особою, дії якої перевіряються, у разі додержання нею вимог щодо етичної поведінки;

є) заохочення осіб, які за результатами перевірки додержалися передбачених законом правил етичної поведінки.

Наведене дозволить створити умови, в яких дія або бездіяльність контрольованої особи не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі (правоохоронюваним інтересам). Відповідно, до особи, котра перевіряється, будуть застосовуватися положення частини 2 ст. 11 КК України щодо **малозначності діяння**. У цьому контексті слід відзначити, що вчинення протиправного діяння в умовах контрольованих, зокрема правоохоронними органами, визнається в окремих іноземних судах (зокрема, в Німеччи-

ні) обставиною, яка значно знижує суспільну небезпечність діяння [8].

З урахування викладених вище результатів комплексного аналізу норм і принципів права, з метою удосконалення антикорупційного законодавства **необхідно**:

1. Внести зміни до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, доповнивши його статтею 14-1 “Вимоги до поведінки особи в умовах корупційного ризику. Перевірка додержання цих вимог” такого змісту:

“1. Особи, зазначені у пунктах 1–4 частини першої статті 4 цього Закону, у випадку пропозиції, обіцянки надати їм або третім особам неправомірної вигоди, надання їм неправомірної вигоди, а також пропозиції чи вимоги від них вчинити ними діяння, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, зобов’язані відмовити від такої пропозиції, обіцянки, отримання неправомірної вигоди та пропозиції чи вимоги від них вчинити ними діяння, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, та письмово повідомити про це спеціально уповноваженого суб’єкта у сфері протидії корупції протягом 24 годин з моменту виникнення зазначених обставин.

2. Особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди, виконуючи зазначені вимоги, діють у порядку, передбаченому статтею 16 Закону України “Про правила етичної поведінки”.

3. Спеціально уповноважені суб’єкти у сфері протидії корупції здійснюють перевірки додержання зобов’язань, визначених у ч. 1 цієї статті, з використанням дисциплінарних, адміністративних та оперативно-розшукових заходів.

Перевірки додержання зобов’язань, визначених у частині 1 цієї статті, здійснюються в разі отримання спеціально уповноваженими суб’єктами у сфері протидії корупції чи надходження до них інформації щодо наявності умов для корупційних проявів у діяльності окремих органів державної влади чи місцевого самоврядування, збільшення корупційних ризиків у них.

Метою перевірок є забезпечення додержання в публічній і приватній сферах суспільних відносин установлених законодавством вимог, не виконання яких призводить до завдання внаслідок вчинення корупційних правопорушень збитків, шкоди, порушення прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Виправданий ризик для досягнення цієї значної суспільно корисної мети відноситься до обставин, які виключають злочинність діяння, передбаченого ст. 42 КК України.

Спеціально уповноважені суб’єкти у сфері протидії корупції під час здійснення перевірки додержання зобов’язань, визначених у частині 1 цієї статті, повинні забезпечити неможливість заподіяння істотної шкоди фізичним чи юридичним особам, суспільству або державі у разі прийняття під час перевірки особою, відносно якої здійснюється така перевірка, пропозиції непра-

вomisної вигоди, згоди на виконання протиправної вказівки, наказу.

Матеріали перевірки не можуть бути використані як джерело даних про вчинення кримінального правопорушення.

Результати перевірки оформлюються актом, примірник якого протягом п'яти днів з моменту видання надсилається органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємству, установі, організації, в якій працює особа, що перевірялася”.

При цьому, необхідно внести зміни до статті 22 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” щодо запровадження обов’язкового звільнення особи з посади за порушення вимог частини 1 статті 14-1 цього Закону щодо повідомлення спеціально уповноваженого суб’єкта у сфері протидії корупції про випадки пропозиції, обіцянки надати особам, зазначеним у пунктах 1–4 частини першої статті 4 цього Закону, або третім особам неправомірної вигоди, надання їм неправомірної вигоди, а також пропозиції чи вимоги від них вчинити ними діяння, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Слід також передбачити адміністративну відповідальність за невиконання вимог до поведінки суб’єкта відповідальності за корупційні правопорушення в умовах корупційного ризику в частині повідомлення спеціально уповноваженого суб’єкта у сфері протидії корупції про випадки пропозиції, обіцянки надати їм або третім особам неправомірну вигоду, надання їм неправомірної вигоди, а також пропозиції чи вимоги від них вчинити ними діяння, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Так, пропонується доповнити КУпАП статтею 172-10 такого змісту:

“Невиконання суб’єктом відповідальності за корупційні правопорушення вимог до поведінки в умовах корупційного ризику щодо повідомлення спеціально уповноваженого суб’єкта у сфері протидії корупції про випадки пропозиції, обіцянки надати їм або третім особам неправомірну вигоду, надання їм неправомірної вигоди, а також пропозиції чи вимоги від них вчинити ними діяння, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України – тягне за собою...”

та внести відповідні зміни до статті 255 КУпАП щодо наділення спеціально уповноважених суб’єктів у сфері протидії корупції правом складати протоколи про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 172-10 КУпАП.

З метою реалізації вимог частини 3 статті 14-1 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, в Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність”, за аналогією з положеннями цього Закону про проведення оперативно-розшукової діяльності в цілях перевірки осіб у зв’язку з їх допуском до державної таємниці та до роботи з ядерними матеріалами і на ядерних установках, необхідно внести такі зміни:

– частину першу статті 6 Закону слід доповнити пунктом 5 такого змісту:

“Виконання спеціально уповноваженими суб’єктами у сфері протидії корупції, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, завдань, покладених на них ч. 3 статті 14-1 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”;

– частину четверту статті 9 доповнити таким реченням:

“Перевірки додержання зобов’язань, передбачені ч. 3 статті 14-1 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, здійснюються без заведення оперативно-розшукової справи у порядку, визначеному окремим міжвідомчим актом. Така перевірка повинна тривати не більше 30 днів”.

Висновки. Існуючі правові інструменти, які застосовуються у заходах з протидії корупції, не забезпечують повної реалізації антикорупційних ініціатив, зокрема щодо підвищення рівня доброчесності та істотного зменшення латентності протиправних проявів у сфері публічного управління.

З метою підвищення ефективності діяльності державних органів у сфері запобігання і протидії корупції пропонується створення механізму забезпечення дотримання суб’єктами відповідальності за корупційні правопорушення встановлених у законодавстві вимог до поведінки саме управлінськими (адміністративними), а не кримінально-правовими засобами. Основою цього механізму є заходи контролю, приховані від об’єкта перевірки.

Адміністративне законодавство містить приклади застосування таких заходів. За своєю природою вказані заходи контролю, так само як і запропоновані авторами “перевірки дотримання зобов’язань щодо поведінки в умовах корупційного ризику”, охоплюються поняттям суспільно корисного “діяння, пов’язаного з ризиком”.

Запровадження механізму забезпечення дотримання антикорупційних вимог має позитивно вплинути на стан запобігання і протидії корупції, що здійснюється спеціально уповноваженими суб’єктами у сфері протидії корупції у взаємодії з іншими державними органами.

Список використаних джерел

1. Про засади запобігання і протидії корупції [Текст] : Закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI // Голос України. – 2011. – № 107. – 15 черв.
2. Про ратифікацію Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції [Текст] : Закон України від 18 жовт. 2006 р. № 251-V // Урядовий кур’єр. – 2006. – № 210. – 8 листоп.
3. Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 173) [Текст] : Закон України від 18 жовт. 2006 р. // Урядовий кур’єр. – 2006. – № 210. – 8 листоп.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України [Текст] : від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Право України. – 2012. – № 10. – С. 20–288. – ISSN 0132-1331.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики [Текст] : Закон України від 14 трав. 2013 р. № 224-VII // Голос України. – 2013. – № 106.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [Текст] : Закон України від 18 квіт. 2013 р. № 221 // Урядовий кур'єр. – С. 11. – 29 трав.

7. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України [Текст] : Закон України від 18 квіт. 2013 р. // Голос України. – 2013. – № 111. – 15 черв.

8. Крупко Д. І. Відповідальність за хабарництво за кримінальним правом Німеччини, Швейцарії та України (порівняльно-правове дослідження) [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00.08 / Дмитро Іванович Крупко ; Акад. адвокатури України. – К., 2005. – 20 с.

9. Pranab Bardhan. Corruption and Development: A Review of Issues [Electronic source] // Journal of Economic Literature. – 1997. – Vol. 35. – No. 3 (Sep.), P. 1320–1346. – Stable URL :

<http://www.jstor.org/stable/2729979>;

<http://www.transparency.org.uk/corruption/resources/economic-growth-a-development>.

10. Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” [Текст] / Микола Іванович Хавронюк. – К., Атіка, 2011 – 424 с. – ISBN 978-966-326-412-7.

11. Савинский А. Мнимое соучастие как обстоятельство, исключающее преступность деяния [Электронный ресурс] / А. Савинский // Законность. – М., 2005. – № 10. – С. 32–33. – Режим доступа :

<http://www.zonazakona.ru/law/comments/371/>.

12. Мансуров О. А. Зарубежные законодательства об уголовной ответственности за провокацию взятки либо коммерческогокупа [Электронный ресурс] / О. А. Мансуров. – Режим доступа :

<http://do.gendocs.ru/docs/index-163708.html?page=6>.

13. The negative impact of corruption on the enjoyment of human rights [Electronic source] : Резолюція від 20 лип. 2013 р. A/HRC/RES/23/9, прийнята на 38 засіданні Генеральної Асамблеї ООН. – 2013. – 13 черв. – Stable URL :

http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=21920.

14. Корупція як загроза верховенству права [Електронний ресурс] : Резолюція № 1943 (2013) / Парламентська асамблея Ради Європи ; Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу :

[http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1786_rez_1943_\(2013\).htm](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1786_rez_1943_(2013).htm).

15. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України [Текст] : Закон України від 24 берез. 1999 р. № 550-XIV / Верховна Рада України // Урядовий кур'єр. – 1999. – № 90. – 18 трав.

16. Про затвердження Інструкції з організації вартової служби у Збройних Силах України [Текст] : Наказ від 12 берез. 2012 р. № 132 / Міністерство обо-

рони України // Офіц. вісник України. – 2012. – № 30. – Ст. 1127. – 27 квіт.

17. Про правила етичної поведінки [Текст] : Закон України від 17 трав. 2012 р. № 4722-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 14. – Ст. 94. – 5 квіт.

18. Про окремі питання проведення фактичних перевірок [Текст] : Лист від 28 січ. 2011 р. № 2337/7/23-7017/125 / Державна податкова служба України // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 9. – 4 берез.

19. Щодо операцій по розрахунках за товар, придбаний в рамках контрольної закупівлі а потім повернений назад [Текст] : Лист від 25 січ. 2006 р. № 676/5/23-8015 / Державна податкова адміністрація України / Відомчий документ.

20. Про реалізацію окремих положень Закону України “Про захист прав споживачів” (Порядок проведення контрольної перевірки правильності розрахунку із споживачами за надані послуги і реалізовані товари) [Текст] : Постанова від 2 квіт. 1994 р. № 215 / Кабінет Міністрів України // Українська Інвестиційна Газета. – 2007. – № 40. – 15 жовт.

21. Пошуковий запит “перевірка” : розділ “словник законодавчих термінів” [Електронний ресурс] / Програмний продукт “НАУ” Версія: 9.7.3.0. К. : Закрите акціонерне товариство “Інформтехнологія”. – 2013. – Режим доступу :

<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.4445.0>.

22. Про затвердження Методики з організації державного нагляду за системою управління якістю на етапі експлуатації ядерних установок (Методика, розд. Терміни та визначення) [Текст] : Наказ від 30 черв. 2004 р. № 113 / Державний комітет ядерного регулювання України // Відомчий документ.

23. Сравнительное уголовное право. Провокация преступления / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://isfic.info/sravn/gran79.htm>.

24. Кримінальний кодекс України [Текст] : від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Голос України. 2001. – № 107. – 19 черв.

В статье обоснованы предложения по улучшению правового обеспечения антикоррупционной деятельности государственной власти, результатом чего должно стать уменьшение уровня латентности коррупционных проявлений в публичной и частной сферах.

The ways of improvement of legislation in a sphere of activities of state bodies against corruption are proposed. As a potential result the level of latency of corruption in a public and private domain should be diminished.

Стаття надійшла до редакції журналу 23 січня 2014 року.